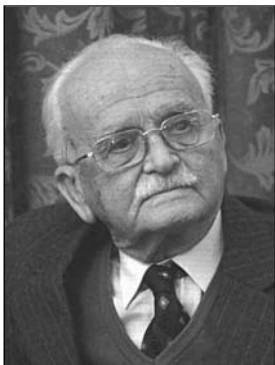

Dr. Patay Pál

1914–2020

Röviddel 106. életévének betöltése előtt, 2020. október 4-én elhunyt Egyesületünk legidősebb tagja, a Magyar Nemzeti Múzeum legidősebb munkatársa, dr. Patay Pál nyugalmazott régész-főmuzeológus, harangkutató.

Régészként számtalan ásatás és leletfeldolgozás kötődik a nevéhez, főleg réz- és bronzkori telepeket, temetőket tárt fel. Egyik legjelentősebb munkája a Tiszalúc-Sarkad melletti réz-kori telep feltárása volt. Kiemelkedő a szarmata kori Csörsz-árok nyomvonalának azonosításában és térképezésében végzett munkája is.

Régészeti munkája során sokat járt vidékre, és ekkor kezdett hozzá, hogy számba vegye a templomtornyok kincseit. 1951-ben az első harang, ami erre a munkára indította, a nógrád-szakáli templom tornyának 1523-ban öntött harangja volt. Az ezt követő évtizedek alatt a történelmi Magyarország szinte összes meglévő és egykori harangjának, harangöntőjének adatait összegyűjtötte. Mintegy tizenhatezer harangot, „zengő öntvényt” kutatott fel és katalogizált.

Patay Pál az 1990-es évek végén lépett kapcsolatba az Öntödei Múzeummal. A következő években sikerült megvalósítani a kézírásos harangadatok rögzítését kereshető, bővíthető számítógépes adatbázisban. Ehhez a munkához rendszeresen segítséget adott, értékes magyarázatai sokat segítettek a múzeum ezirányú munkáját.

Tagja lett az OMBKE Öntészeti Szakosztályának, részt vett az Öntödei

Múzeum rendezvényein, a harangtörténeti ankétokon többször tartott előadást, a szakmai kirándulásokon sok hasznos ismeretet osztott meg velünk a meglátogatott templomok harangjairól.

Patay Pál élete során számtalan előadást tartott és mintegy 280 tudományos publikációja jelent meg Magyarországon és külföldön. A legutolsó – társszerzőkkel közösen írt – könyve 2019 végén készült el.

Számos kitüntetéssel ismerték el munkásságát. Többek között 2004-ben a Magyar Érdemrend lovagkeresztje, 2014-ben tisztikeresztje kitüntetésben részesült. Az OMBKE-től 2018-ban Kerpely Antal-émlékéremet kapott. Ez év március 4-én személyesen vehette át a legutolsó kitüntetést: az ELTE Szenátusa zafir díszoklevelet adományozott számára, diplomaszerezésének 80. évfordulójára. Az egyetem csaknem négy évszázados történetében ez az első alkalom, hogy egy korábbi hallgatónak zafir díszoklevelet adhattak át.

Álljon itt néhány sor a Pali bácsi által gyakran idézett versből, Arany János Epilógusából:

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessenek, oltsak.
Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső...

Dr. Patay Pálnak, mindenki Pali bácsijának békés nyugodalmat és mint egyesületi tagnak, utolsó Jó szerencsét kívánunk.

SA

Dr. Szarka Gyula

1932–2020

Dr. Szarka Gyula háromgyerekes kereskedő család középső gyermekeként született Kecskeméten 1932. szeptember 22-én. Általános iskolai tanulmányait részben Miskolcon végezte, a középiskola után öccsével együtt a Gábor Áron Kohó- és Öntőipari Technikumban szerezte szakmai alapismereteit. Atlétatermete miatt sportolásban is kiemelkedett társai közül, tanulásban osztályelső volt, kiváló sakkozó, mindenki által kedvelt osztálytárs volt.

A technikum után a miskolci Ne-

hézipari Műszaki Egyetem Kohómérnöki Karán 1959-ben szerzett kohómérnöki oklevelet, majd nyugdíjba meneteléig ott is maradt oktatóként a Vaskohászati Tanszéken. Egyetemi hallgatóként ismertem meg 1967-ben, s a tanszékre kerülve gyakorta mentünk bogárhátú Volkswagenjével Ózdra, végeztünk együtt kutatásokat. Diósgyőri és ózdi kutatásai közül külön ki kell emelni az általa kidolgozott és üzemi szinten alkalmazott izotópos zárványvizsgálati módszereket. Eredményeit összefoglalva vett részt és tartott több

előadást hazai és külföldi konferencián, OMBKE rendezvényen.

Oktatótevékenységében az öntészet mellett a radioaktív izotópok kohászati alkalmazásai is szerepeltek. E témakörben jegyzeteket írt, hallgatókat oktatott.

A 90-es években előbb az Elemző-és Analitikai kémiai tanszéken dolgozó felesége, majd ő is nyugállományba vonult.

A természet iránti szeretete élete végéig megmaradt. Feleségével sokat kirándultak Magyarország hegyvidékein, de családjával megmászta az Alpok csúcsait is. Büszkén horgászott unokáival.

Felesége 2013-ban elhunyt, azóta egyedül élt, de abban a tudatban, hogy gyermekei, hat unokája és öt dédunokája viszonylagos jólétben élnek Ausztriában, gyakorta látogatta meg őket.

Gyula életkorához képest jó állapotban, a vírus okozta nehéz időben, 88. életévét betöltve hagyott el minket. A szó legnemesebb értelmében kiváló családfő, mindig tréfás, mosolygós osztálytárs, szakterületén országosan és külföldön elismert szaktekintély, kiváló kolléga és jó barát volt.

Méltóképpen tekinthetjük a kohász szakma örökös példaképének!

Károly Gyula

Baán István 1951–2020

Rendkívüli lelkierejével és türelemmel viselt súlyos betegséget követően október 18-án, életének 69. évében elhunyt Baán István okleveles kohómérnök, az LKM/DAM egykori műszaki igazgatója.

Baán István édesapjától nemcsak nevét, de a kohászat iránti elkötelezettségét, hagyományaink iránti tiszteletét és hűségét is örökölte. A vasgyári általános iskolát követően tanulmányait a Földes Ferenc Gimnáziumban folytatta, ahol kiváló természettudományi és idegennyelv-tudást szerzett. Majd a családi tradíciót követve a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem kohómérnöki karára jelentkezett. 1974-ben, az évfolyam valétaelnökéként okleveles kohómérnöki diplomát szerzett képlékenyalakítási szakirányon.

Szakmai munkája során az LKM Nemesacél-hengerművének üregező mérnökeként szerzett üzemi tapasztalatokat. 1983-ban a Magyar Szabványügyi Hivatalhoz hívták dolgozni Budapestre, ahol a ranglétrát végigjárva végül kohászati szakigazgatóként dolgozott. Itt végzett munkája során a mind a mai napig érvényes ISO szabványrendszer átvétele és bevezetése volt a legmaradandóbb munkája. A minden fémipari szakember számára ismert Acélok I-III. gyűjteményben foglalta össze a különböző típusú acélok szabványait, amely alapján most is vizsgálják az acélipari termékek minőségét.

1994-től a DUNAFERR vállalatcsop

ort igazgatóságán, fejlesztési területen kamatoztatta magas szintű, széleskörű szakmai és idegennyelvi ismereteit, mint fejlesztési főmunkatárs. Kollégáival a kor legmagasabb színvonalú fejlesztését valósították meg, mint például a meleghengermű új csévéelője. Napra pontosan 50. születésnapján tért vissza újra a diósgyőri kohászatához a hengermű gyáregység vezetőjeként. Végül a DAM műszaki és termelési igazgatójaként minden igyekezte a vállalat fennmaradásának elősegítését szolgálta.

Rendkívüli veszteségként élte meg a vállalat felszámolását, nyugdíjba vonulásáig hátralévő éveiben a Dunaferr leányvállalata, a Dutrade miskolci kirendeltségén dolgozott. Az általa képviselt szakma elismerését és sikerét tartotta mindig szem előtt, több idegen nyelven folytatott tárgyalásait, műszaki fordításait magas színvonal jellemezte.

Szeretettel és barátsággal dolgozott együtt kollégáival, legyenek azok üzemi fizikai munkások vagy magas rangú vezetők.

Felesége halála után minden öröme fiának családjához, három unokájával való foglalkozáshoz kötődött, de szívesen vállalt továbbra is szakfordítási feladatokat, még betegségének utolsó két hetében is.

Baán István temetése október 29-én volt a miskolci Szentpéter kapui temetőben.

Simon Béláné kérésére szó szerint közöljük a dr. Tardy Pál által a temetésen elmondott gyászbeszédet:

Nekrológ

Simon Béla 1942 januárjában született Szombathelyen. A neves, Nagy Lajos, korábban és ma is premontrei gimnáziumban érettségizett. A Nehézipari Műszaki Egyetemen 1965-ben kohómérnöki, 1985-ben hőkezelő szakmérnöki oklevelet szerzett. Friss diplomásként a számára ösztöndíjat nyújtó Csepeli Acélműnél, a Technológiai Osztályon kezdett dolgozni. Első főnöke, Prosztr Ervin országosan ismert, jó nevű kohász szakember volt. Kettőjük között rövid időn belül eredményes szakmai együttműködés és személyes, életre szóló barátság alakult ki. Ez a kapcsolat alapozta meg Simon Béla eredményes szakmai pályafutását. Legfontosabb eredményei a meleghengerlési technológiák, hengerek, méretpontos hengerlés fejlesztéséhez fűződtek, ezeket több alkalommal is Kiváló Ifjú Mérnök, Aranykoszorús Újítói díjjal ismerték el.

Szakmai eredményei alapján felfigyeltek a fiatal, tehetséges mérnökre. Sorra kapta az egyre magasabb vezetői beosztásokat: hengerműi gyárrészlegi főmérnök, gyárrészlegvezető, 1978-ban a Csepeli Acélmű termelési igazgatója lett. A Csőgyár és az Acélmű összevonásával létrehozott Csepel Művek Vasműnél termelési igazgató, majd műszaki igazgató, végül 1990-ben vezérigazgató lett. A rendszerváltás után 1996-ban a Csepeli Acélcső Kft. egyik tulajdonosa és 2005-ig ügyvezető igazgatója lett.

Vezetői munkájának legfontosabb szakmai állomásai: a huzalhengerművi beruházás, amelynek eredményeképpen a világ egyik legnagyobb sebességű, legpontosabb huzalhengerműve jött létre Csepelen, nagyszilárdságú olajbányászati csövek gyártásának bevezetése, a svédlandzsás üstmetallurgiai berendezés létesítése a korszerű, nagytisztaságú acélok gyártására. Emellett szívügyének tekintette a termelésirányítási, vezetési munka fejlesztését és korszerűsítését.

Vezetőként a szakmai sikerek mellett számos emberi problémával is meg kellett küzdenie. A rendszerváltás súlyosan érintette a hazai vaskohászatot, ami Csepelen is igen nagy áldozatokat követelt. A rendszerváltással járó gazdasági válság, a piacgazdaságra való áttérés, a hagyományos piacok leépülése, az anyagellátási gondok, az országba beáramló dömpingáras acéltermékek nagy tömege a Csepeli Acélcső Kft. felszámolásához vezetett 2005-ben. Ezeknek a folyamatoknak az emberi vonatkozásai bántották legjobban: a dolgozók további foglalkoztatásának megoldása, a létszám kényszerű leépítése lelkiileg jelentősen megviselte. Pályafutása alatt mindvégig, nehéz időkben különösen megbecsülte, segítette munkatársait, felelősséget érzett irántuk. Munkatársai is szerették. Hatvanadik születésnapjára írt verses köszöntőjükben ezt így szemléltették: „...senkivel sem oly szigorú, mint önmagával... nála a köszönömnek helye és súlya van... a jó munkát megdicséri, az udvarias köszöntést nem rang szerint méri.”

Jómagam egyetemista koromban ismertem meg Bélát, aki már hallgatóként is kitűnt szorgalmával, jó közösségi érzékével. Akkor kerültem ismét rendszeres kapcsolatba vele, amikor a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülésbe kerültem. Az igazgatói tanácsuléseken meggondolt, szakszerű megnyilatkozásaival szerzett tekintélyt magának.

Sikeres pályájában nagy szerepe volt példás családi életének. Felesége, Márta asszony szintén kohómérnök. Évfolyamtársak voltak. Egy fiúk és lányok született, akik három unokával ajándékozták meg. Szerető, felelősségteljes, melegszívű férj és apa volt. Szabadidejét nagyrészt unokáival töltötte játékkal, kirándulásokkal, közös nyaralásokkal. Hobbija az utazgatás, rózsakertjének ápolása és kedvenc kutyáinak nevelgetése volt. Életét beárnyékolta ötven éves korában kialakult gyógyíthatatlan betegsége, melyet nagy türelemmel és alázattal viselt. Felesége mindvégig mellette volt, ami nagy támasz volt számára és hatásosan enyhítette testi és lelki megpróbáltatásait. Barátai, munkatársai rendszeresen látogatták, amiből sok erőt merített.

Simon Béla 2020 júliusában hunyt el otthonában. Felesége haláláig mellette volt. Nem nyom nélkül távozott körünkből. Tiszteletre méltó szakmai teljesítménye, embersége, szakmaszeretete, küzdelmes, becsületes élete nyomot hagyott mindnyájunkban. Halálával családjá mellett a magyar vaskohászat, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület is szegényebb lett.

Kedves Béla! Emlékedet szeretettel megőrizzük. Isten veled, nyugodjál békében, jó szerencsét!

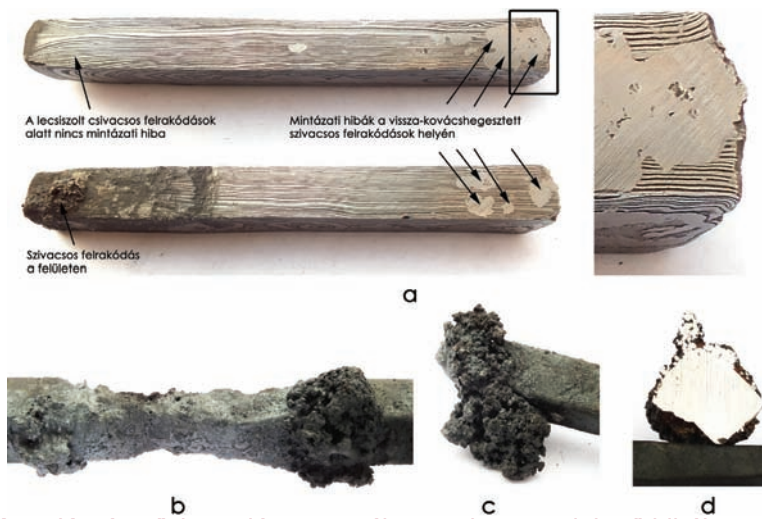
Tardy Pál

Képek

Thiele Ádám – Hári László – Magyar Domonkos: Az acél kovácstűzbeli elégésének metallurgiai háttere – damaszkolt anyagokon kialakuló felületi hibák magyarázata c. cikkéhez (6–10. oldal)

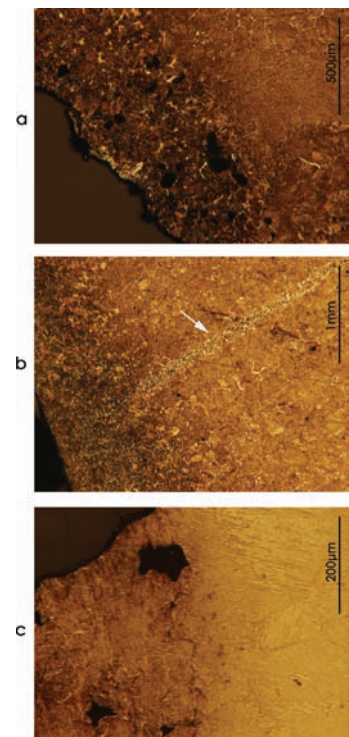
1. ábra. Kisebbs mintázati hibák megjelenése damaszkolt fókosoknál

2. ábra. Kovácstűzben elégetett próbatesten megjelenő hibák

3. ábra. Kovácstűzben elégetett két damaszkolt és egy C15-ös próbatestből kivágott keresztmetszeti minták mikroszkópi képei

4. ábra. Szivacos felrakódások két damaszkolt és egy C15-ös próbatesten

Szemelvények kohászatunk múltjából

A munkácsi vasgyár

A Rákócziak uradalmában, a Munkácstól keletre fekvő Alsóviznicén már 1672-ben állt három bucakemence és két frissítőhámor. A Rákóczi-szabadságharc alatt bombákat és fegyvercsöveket kovácsoltak.

A szabadságharc bukása után a munkácsi Rákóczi-birtokot III. Károly az 1715-ben gróf *Schönborn Frigyes* személyében honosított Schönborn családnak adományozta a Habsburg-ház iránt való hűségéért. *Schönborn-Buchheim Ervin* helyreállította az alsóviznicei hámorokat, és 1770-ben Selesztó északi határában felépített egy nagyolvasztót, amelynek napi termelése 20 bécsi mázsa volt.

A következő években itt és Szentmiklóson (ukránul Csinagyijeve) frissítőhámorokat létesítettek. Az évi termelés 3000 mázsa körül volt, amely kovácsolt termékekből és öntvényekből tevődött össze.

1807-ben a Szepességből hívott bányászok számára Selesztó északi részén egy települést hoztak létre, amely Frigyesfalva néven önállósodott. (Mivel az új község területéhez került a kohó, ezt a későbbiekben frigyesfalvi nagyolvasztóként emlegették.) 1832-ben a selesztói templommal szemben, a viznice túlsó partján egy 32 láb magas nagyolvasztót, valamint kupolókemencét helyeztek üzembe, öntödével és mintakészítő műhellyel. A munkácsi gyár évi nyersvastermelése 9 ezer mázsára nőtt, ennek harmadrészből öntvény készült. A fejlesztést 1826-tól 1843-ig a Selmecbányán tanult *Rombauer Tivadar* irányította. Az 1848–49-i szabadságharc idején a munkácsi vasgyárban puskacsövet és 120 mázsa ágyúgolyót gyártottak, és itt munkálták meg a Kabolapolyánán öntött vas- és bronzágyúkat.

1853-ban a Munkácstól délkeletre fekvő Hátmegen (ukránul Zahattyja) épült fel a harmadik nagyolvasztó. A gyár nyersvastermelése elérte az évi 13 ezer mázsát, volt hat frisstüzes hámor, nyújtó-, szer- és szöghámor, szerszám- és késkovácsoló mű, lakatos- és gépműhely.

A munkácsi vasgyár a 19. sz. második harmadában a művészi vasöntvények készítésével is kitűnt. A műöntészet fejlesztésében döntő volt Rombauer Németországban tett látogatása, valószínűleg ő hozta *Valentin Willascheck* modellőrt 1834-ben Munkácsra. Az 1842-ben és 1843-ban tartott magyar iparmű-kiállításon bemutatott munkácsi műöntvények „akármelyik külföldi művekkal bátran versenyezhetőnek találtatván”, aranyérmét nyertek.

Willascheck mintegy 15 éves működése után, 1848-ban *Schossel András* lett modellőr a munkácsi vasgyárban. Felsőremetén született, a mintaasztalosságot apja mellett Selesztón sajátította el. Az uradalom támogatásával előbb Pesten egy szobrásznál tanult, majd a bécsi képzőművészeti akadémián mintázó-szobrász-oklevelet szerzett. Szignált művei: Kossuth mellszobra (1848), szelence fekvő paraszttal, ismeretlen férfi portréja (1854), egykarú gyertyatartó (1859). A Zrínyi halála Juranics karjában című nagyméretű szobra a II. világháborúban a munkácsi vár kertjében elpusztult. Alkotásai több kiállításon díjat nyertek.

A frigyesfalvi nagyolvasztó az 1860-as évek végén már nem termelt, a selesztói kohó 1884-ben üzemen kívül állt, a hátmegi nagyolvasztó termelése sem érte el az ezer tonnát, az öntvénygyártás is csökkent. A frigyesfalvi öntödét és gépműhelyt a 19. sz. végén *Prihradny Ödön* vette bérbe, vasöntvényeket és mezőgazdasági gépeket készített.

K. L.

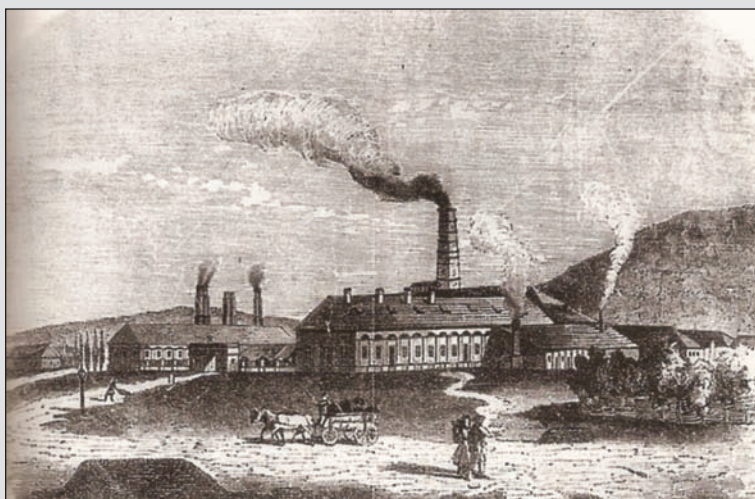
Források:

Heckenast G.: A magyarországi vaskohászat története a feudalizmus korában. Bp., 1991.

Kralovánszky L.: A munkácsi vasgyár történeti és statisztikai tekintetben.

In: *Kubinyi-Vahot*: Magyar- és Erdélyország képekben. III. k. Pest, 1854.

Pusztai L.: Magyar öntöttvasművesség. Bp., 1978.

A selesztói vasgyár 1860 körül. Schossel András rajza